

DORR-Zicht op Peuters

Analyse doelen Jonge Kind
peuters (pre-fase)

December 2022

een doordacht curriculum
dat doen we *samen*

Verantwoording

2022 SLO, Amersfoort

Mits de bron wordt vermeld, is het toegestaan zonder voorafgaande toestemming van de uitgever deze uitgave geheel of gedeeltelijk te kopiëren en/of verspreiden en om afgeleid materiaal te maken dat op deze uitgave is gebaseerd.

Informatie

SLO

Postbus 502, 3800 AM Amersfoort

Telefoon (033) 4840 840

Internet: <http://jongekind.slo.nl>

E-mail: primaironderwijs@slo.nl

Inleiding

Aanbodsdoelen Jonge Kind

Op verzoek van het ministerie van OCW heeft SLO inhoudskaarten met aanbodsdoelen voor het jonge kind ontwikkeld. Ze brengen in kaart waaraan met jonge kinderen gewerkt kan worden, in de voorschoolse periode en in de eerste jaren van de basisschool. De aanbodsdoelen geven een richting waarin kinderen onderwerpen verkennen en ermee leren omgaan. Ze zijn samengesteld door SLO-specialisten op de verschillende leergebieden in samenwerking met experts en voorgelegd aan het onderwijsveld.

De inhoudskaarten met aanbodsdoelen Jonge Kind helpen pedagogisch medewerkers en leerkrachten om te komen tot een beredeneerd aanbod voor alle ontwikkelingsgebieden. Het doel is het inhoudelijk repertoire van de professionals te vergroten en versterken om zo een kwalitatief hoog aanbod aan jonge kinderen te bieden.

Volgsystemen Jonge Kind

Om de ontwikkeling van peuters en kleuters te volgen, te stimuleren en te registreren zijn er diverse kindvolgsystemen op de markt. Deze volgsystemen kunnen pedagogisch medewerkers en leerkrachten helpen bij het maken van inhoudelijk verantwoorde keuzes in het aanbod aan het jonge kind. Een aanbod dat zowel passend is voor kinderen met een achterstand als voor kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong.

Analyses van volgsystemen Jonge Kind

Sinds 2013 analyseert SLO in hoeverre de aanbodsdoelen vóórkomen in (veel gebruikte) volgsystemen Jonge Kind. Dit ook in opdracht van het ministerie van OCW. Bij deze analyses richt SLO zich op de doelen voor taal, rekenen-wiskunde, sociaal-emotioneel en bewegingsonderwijs zoals die op de inhoudskaarten staan beschreven. SLO wil met de analyse een objectief beeld geven. Daarom wordt elk volgsysteem steeds door meerdere analisten met een onderwijsachtergrond bekeken, voordat wordt bepaald of een doel aanwezig, niet aanwezig of deels aanwezig is. Dat betekent overigens niet dat een volgsysteem niet voldoet als doelen ontbreken: er kan door de uitgever bewust voor gekozen zijn om bepaalde doelen wel of niet op te nemen (zie reactie uitgever).

Analyserapportage per volgsysteem Jonge Kind

De analyserapportage vermeldt welke SLO-doelen Jonge kind wel en niet in beeld gebracht worden door het volgsysteem en kan daarmee behulpzaam zijn voor pedagogisch medewerkers en leerkrachten bij het kiezen van een volgsysteem dat past bij de eigen situatie.

Iedere rapportage bestaat uit drie delen. In het eerste deel geeft de uitgever een reactie op de uitgevoerde analyse en op de rapportage van de analyse. Het tweede deel is een objectieve beschrijving van het volgsysteem. In het derde deel worden de analyseresultaten in tabelvorm weergegeven met een eventuele toelichting op de analyseresultaten.

Alle analyserapportages worden op dezelfde wijze weergegeven en worden gepresenteerd op de website Jonge Kind van SLO (<http://jongekind.slo.nl>).

DEEL 1: DORR-Zicht op Peuters Reactie van de uitgever

Hier bieden we de uitgever de mogelijkheid om een reactie te geven op de uitgevoerde analyse(s) en op de rapportage van de analyse(s).

Taal	'Een aantal leerlijnen en onderdelen daarvan vind ik qua doel voor peuters wel erg hoog gegrepen. Deze doelen komen voor in het observatiepakket van groep 1 en 2. Dus nog niet op deze jonge leeftijd. Dit geldt voor alle domeinen.'
Rekenen-wiskunde	
Sociaal-emotionele ontwikkeling	
Bewegingsonderwijs	

DEEL 2: DORR-Zicht op Peuters Beschrijving

Titel	<i>DORR-Zicht op Peuters</i>
Auteur(s)	Hetty Timmer
Uitgever	Kleuterbasis
Jaar van uitgave	2020
Doelgroep	Pedagogisch medewerkers die werken met kinderen in de peuterleeftijd (2,5 – 4 jaar).
Samenstelling van het volgsysteem	Plan- en observatiesysteem voor de pedagogisch medewerker. Middels <i>DORR-Zicht op Peuters</i> is het mogelijk vanuit een beredeneerd aanbod van leerlijnen te werken aan een structuur voor het plannen van activiteiten. <i>DORR-Zicht op Peuters</i> kan worden gebruikt als planningsinstrument, volgsysteem, signaleringsinstrument, als reflectie voor de professional en als hulpmiddel bij het voeren van gesprekken.
Doorgaande lijn	Doorgaande lijn naar groep 1 en 2 middels <i>DORR-Zicht op Kleuters</i> .
Geanalyseerde onderdelen	De leer- en ontwikkelingslijnen peuters en groep 1 op gebied van sociaal-emotioneel, taal-lezen, rekenen, visueel/ruimtelijk en motoriek-bewegingsspel.
Uitgangspunten en doelstellingen van het volgsysteem	<i>DORR-Zicht op Peuters</i> maakt het mogelijk vanuit leer- en ontwikkelingslijnen een beredeneerd aanbod aan te bieden. Daarnaast geeft het werken met <i>DORR-Zicht op Peuters</i> meer structuur bij het plannen van activiteiten. Er wordt gewerkt aan de hand van de LAT-benadering (leerlijn-aanbod-thema). Daarbij is <i>DORR-Zicht op Peuters</i> verdeeld in vijf niveaus (fasen) voor de observaties aangevuld met drie niveaus voor groep 1 van de basisschool. <i>DORR-Zicht op Peuters</i> werkt vanuit de leer- en ontwikkelingslijnen en het aanbod op de groep en de observatie richt zich op een bepaald onderdeel daarvan. Het is daarbij wel mogelijk dat andere

	<p>onderdelen ook geobserveerd worden ondanks dat deze niet bewust voor die periode staan gepland. De observatiegegevens kunnen in kaart worden gebracht om zo een goed beeld te krijgen van het ontwikkelingsverloop van een peuter.</p> <p><i>"Essentieel voor DORR-Zicht op Peuters is dat het goed kijken naar de ontwikkeling van kinderen de basis is voor inhoud en organisatie van het onderwijs. Op welke manier en middels welk thema de begeleid(st)er dit wil realiseren, bepaalt hij/zij zelf."</i></p>
<p>Korte beschrijving van visie op het jonge kind zoals aangegeven in het volgsysteem</p>	<p>In de handleiding van <i>DORR-Zicht op Peuters</i> wordt de volgende visie op het jonge kind (en het onderwijs geven daaraan) beschreven:</p> <p><i>"Onderwijs geven aan jonge kinderen is een vak apart. Om op een goede manier invulling te kunnen geven aan het aanbod, is het belangrijk als begeleider om goed te kijken en te luisteren naar kinderen. Om daar betekenis aan te kunnen geven is het cruciaal om ook veel te weten over hoe kinderen zich in deze leeftijdsfase ontwikkelen.</i></p> <p><i>De begeleiders in de peutergroepen moeten beschikken over veel pedagogische kennis en vaardigheden om de kinderen te kunnen bieden wat ze nodig hebben. Daarnaast vraagt het onderwijs geven aan peuters goede differentiatievaardigheden en daarmee samenhangend ook organisatievaardigheden van het hoogste niveau."</i></p>
<p>Inhoud</p>	<p>In <i>DORR-Zicht op Peuters</i> worden de leerinhouden weergegeven in leerlijnen en ontwikkelingslijnen. Hierin worden de cruciale leermomenten beschreven. Een leerlijn- of ontwikkelingslijn hoeft niet altijd een stap-voor-stap ontwikkeling te zijn. Het kan voorkomen dat leerprocessen soms met grote sprongen vooruitgaan, er sprake is van een tijdelijke stilstand of een terugval.</p> <p>In <i>DORR-Zicht op Peuters</i> staan alle vier de ontwikkeldomeinen centraal. Dit zijn taalontwikkeling, rekenvaardigheid, sociaal-emotionele ontwikkeling en de motorische ontwikkeling.</p> <p>Op de leerlingkaarten kan er middels balkjes worden aangegeven of de vaardigheid 'nog niet beheerst wordt' t/m 'zelfstandig goed uitgevoerd kan worden'.</p>

	Middels rapportage op basis van kleurcodes, behorende bij bepaalde (leeftijds-)fasen, kan worden afgelezen of er mogelijk sprake is van een achterstand. Naast dit voor een individuele leerling te doen kan je ook een groepsoverzicht maken zodat de groep in een oogopslag duidelijk wordt. Op basis daarvan kan het beredeneerd aanbod worden vastgesteld voor de periode. Het is mogelijk dag,- week, - en periodeplanningen te maken.
Aspecten taalontwikkeling	In deze ontwikkellijn (taal, lezen) komen de volgende aspecten aan bod: boekoriëntatie, tekstbegrip, eindrijm fonemisch bewustzijn, fonologisch bewustzijn, woordenschat, communiceren, luisteren en mondelinge taal.
Aspecten rekenontwikkeling	In deze ontwikkellijn (rekenen) komen de volgende aspecten aan bod: telvaardigheid, aantallen presenteren, hoeveelheden vergelijken, optellen-aftrekken, hoeveelheden overzien/splitsen/verdelen, ordenen/sorteren, lengte/oppervlakte, inhoud en gewicht. Daarnaast kent deze ontwikkellijn ook een onderdeel visueel-ruimtelijk. Daar komende volgende aspecten aan bod: vormen/figuren, kleuren, oriënteren, construeren en puzzelen.
Aspecten sociaal-emotionele ontwikkeling	In deze ontwikkellijn komende volgende aspecten aan bod: jezelf presenteren, opkomen voor jezelf, aardig doen, omgaan met ruzie, samenwerken, omgaan met elkaar en taakgerichtheid.
Aspecten bewegingsonderwijs	In deze ontwikkellijn komen de volgende aspecten aan bod: kleine motoriek, materialen, springen, jongleren/mikken, balanceren, klimmen, gaan, vrij spel binnen/buiten.
Werkwijze	Wanneer er gestart wordt met <i>DORR-Zicht op Peuters</i> moet de startsituatie van het kind worden bepaald. Stap één is hierin 'waarnemen'. Bepaal het niveau van het kind op basis van leeftijd en observaties, bedenk het activiteitenaanbod voor de komende periode en kijk naar specifieke behoeftes van het kind. De observaties voer je uit aan de hand van de inlegvellen-leerlingenkaarten waarop met balkjes aangegeven kan worden hoe de ontwikkeling verloopt.

	<p>Daarna deel je het kind/de kinderen in fasen in. Dit kan op basis van leeftijd of op basis van de observatieresultaten. Hierdoor ontstaat er een groepsoverzicht.</p> <p>Fase E is 2.6-2.10 jaar, Fase D is 2.10-3.2 jaar, Fase C is 3.2-3.6 jaar, Fase B is 3.6-3.9 jaar en Fase A is 3.9-4.0 jaar. De fase 1 t/m 3 van het basisonderwijs sluiten hier daarna verder op aan.</p> <p>De verschillende fasen kennen een kleurcode waardoor het in één overzicht duidelijk wordt in welke fase het kind zich bevindt voor welk ontwikkelingsdomein.</p> <p>Aan de hand van deze gegevens worden nieuwe activiteiten aangeboden aan de groep en individuele leerlingen.</p> <p>Ook kan de checklist 'onderwijsbehoeften' worden ingevuld om na te gaan welke behoeften het kind heeft met betrekking tot het onderwijsaanbod.</p> <p>Op basis daarvan kan er tevens een periodeplanning gemaakt worden. Een periode kent ongeveer 14 weken (september t/m december, december t/m maart en april t/m half juli). Waarbij iedere laatste week een evaluatie-week is.</p> <p>In een groepsmap kan per week bijgehouden worden welke activiteiten er worden gedaan. En de periode- en weekplanningen kunnen gebruikt worden bij het maken van de dagplanning.</p> <p>Op basis van de gekozen activiteiten en de daarbij behorende ontwikkelfase kan er vroegtijdig gesignaleerd worden of het kind volgens zijn/haar lijn ontwikkeld. Op basis daarvan kan er een nieuw aanbod gemaakt worden.</p>
<p>Aanwijzingen voor registratie</p>	<p>De fasen van normering kennen een leeftijdsindeling in jaren en maanden. Daarbij kan het inlegvel-leerlingenkaart ingevuld worden middels het 'inkleuren' van balkjes. Wanneer alle vier de balkjes leeg zijn betekent dit 'geen beheersing', bij één ingevuld balkje betekent dit 'oriënterend bezig', bij twee ingevulde balkjes betekent dit 'wisselend resultaat', bij drie ingevulde balkjes betekent dit 'met hulp goed' en als laatste bij vier ingevulde balkjes betekent dit 'zelfstandig goed'.</p>
<p>Aanwijzingen voor hulp bij gesignaleerde problemen</p>	<p>Bij het missen van een fase (één of meerdere keren) wordt er geadviseerd goed te kijken naar wat het kind aangeboden heeft gekregen en/of het de fase daaronder wel succesvol heeft bereikt. Anders kan</p>

	het aanbod opnieuw aangeboden worden en/of worden aangepast.
Opmerkingen	<ul style="list-style-type: none"> • Doorontwikkeling naar webbased systeem; • Uitgebreide handleiding met onderbouwing; • Werkwijze volgens de LAT-benadering en handelingsgericht werken; • Kent een cyclische vorm van werken; • Informatie over leerstijlen in de handleiding; • Observatie/waarnemingswijze beschreven in de handleiding; • Overzicht op basis van kleurcodes.

DEEL 3: DORR-Zicht op Peuters

Tabel met analyseresultaten op SLO-doelen

Legenda:			
■	=	aanwezig	
▣	=	gedeeltelijk aanwezig	
□	=	niet aanwezig	
n.v.t.	=	niet van toepassing	

Taal

(INHOUDSKAART AUGUSTUS 2020)

Mondelinge taalvaardigheid		
Woordenschat en woordgebruik	Uitbreiden van de receptieve woordenschat	■
	Uitbreiden van de productieve woordenschat	■
	Gebruiken van nieuwe woorden in andere situaties	■
	Gebruiken van steeds meer verschillende en complexere woorden	□
	(Nieuwe) woorden vormen	■
Toelichting		
-		
Spreeken <i>Vloeiendheid, verstaanbaarheid en grammaticale beheersing</i>	Uitspreken van alle klinkers en medeklinkers in een woord, zoals ook onbeklemtoonde lettergrepen en alle achter elkaar staande medeklinkers	□
	Klanken vormen met het Nederlandse klanksysteem	■
	Zinnen vormen	■
	Vertellen op een begrijpelijke en verstaanbare wijze	▣
	Beschrijven van iets of iemand uit de eigen omgeving met gebruik van losse woorden of eenvoudige zinnen	□
	Uitvoeren van eenvoudige, korte spreektaken met het doel om te amuseren of informeren	■

Non-verbale communicatie en visuele ondersteuning	Gebruiken van gebaren en mimiek om boodschappen te ondersteunen	☒
	Vertellen aan de hand van (zelf meegenomen) materiaal	☐
<p>Toelichting</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Het item 'Vertellen op een begrijpelijke en verstaanbare wijze' is gedeeltelijk gescoord omdat het niet expliciet om verstaanbare en begrijpelijke wijze gaat, maar er wordt wel geobserveerd of een kind korte dialogen kan voeren.</i> • <i>Het item 'Gebruiken van gebaren en mimiek om boodschappen te ondersteunen' is gedeeltelijk gescoord omdat dit alleen op jonge leeftijd geobserveerd wordt: trekt met geluid, gebaar of mimiek actief aandacht als hij iets wil zeggen (2,6-2,10 jaar). Het komt niet terug op latere leeftijd als het gaat om de ondersteuning van het spreken.</i> 		
Luisteren	Ontwikkelen van verhaalbegrip	☒
	Luisteren naar en begrijpen van uitleg over activiteiten en taken	☐
	Luisteren naar en begrijpen van instructie(-s)	☒
	Luisteren naar en begrijpen van een verhaal (eenvoudige chronologische structuur met korte zinnen)	☒
	Luisteren naar liedjes en versjes	☒
	Luisteren naar eenvoudige voorstellingen, belevenissen van volwassene of kind	☐
	Luisteren naar en begrijpen van gesproken tekst op radio, tv en internet	☐
	Samenvatten van wat wordt verteld	☒
	Evalueren van wat wordt verteld	☐
<p>Toelichting</p> <p>-</p>		
Gesprekken voeren	Gesprekjes voeren met de leidster en/of een ander kind	☒
	Uiten van een mening en deze vergelijken met de mening van anderen	☐

	Beantwoorden van verschillende type vragen met korte taaluitingen en eventueel ondersteunt door gebaren	■
	Stellen van vragen om ergens meer over te weten te komen of hulp te krijgen	□
	Kennismaken met enkele gespreksregels	□
	Gebruiken van gebaren en mimiek om gespreksbijdragen te ondersteunen	▣
	(Spontaan) reageren op een ander kind of de leidster	■
<p>Toelichting <i>Het item 'Gebruiken van gebaren en mimiek om gespreksbijdragen te ondersteunen' is gedeeltelijk gescoord omdat dit alleen op jonge leeftijd geobserveerd wordt: trekt met geluid, gebaar of mimiek actief aandacht als hij iets wil zeggen (2,6-2,10 jaar). Het komt niet terug op latere leeftijd als het gaat om de ondersteuning van het spreken.</i></p>		

Aanvankelijk lezen		
Leesplezier	Ontwikkelen van leesplezier vanuit een rijke leesomgeving	■
	Meeleven met prentenboeken (leesbeleving)	▣
	Genieten van voorgelezen versjes, gedichtjes, rijmpjes of verhalen	■
<p>Toelichting <i>Het item 'Meeleven met prentenboeken (leesbeleving)' is gedeeltelijk gescoord omdat het niet expliciet over meeleven gaat. Er wordt wel geobserveerd of een kind geboeid is door een verhaal.</i></p>		
Oriëntatie op verhaal en tekst	Bladeren door (prenten-)boeken	■
	Ontdekken dat illustraties ook een verhaal vormen	■
	Herkennen van (bekende) veelvoorkomende pictogrammen	□
	Herkennen van verschillende vormen van schriftelijke communicatie uit de eigen leefwereld	□

	(Mondeling) reageren op 'tekst' met blijk van herkenning, waardering en eigen mening	☐
	Ontdekken dat er verschillende soorten schriftelijke bronnen zijn	☐
Toelichting -		
Fonemisch bewustzijn en alfabetisch principe	Spelen met klanken (fonemen) en symbolen	☒
	Bewust worden van klanken in woorden	☒
	Spelen van spelletjes rond taal	☒
	Ontdekken van relaties tussen klanken en letters in een speelse context	☐
	Ervaringen opdoen in rijmen	☒
	Herkennen van symbolen	☐
Toelichting -		

Aanvankelijk schrijven		
Oriëntatie op geschreven taal	Interesse tonen in geschreven taal	☐
	Ontdekken dat tekens gebruikt worden om iets te vertellen	☐
	Ervaren dat tekenen en tekens mogelijkheden bieden tot communicatie	☐
	Naschrijven, stempelen of typen van letters en woorden	☐
	Spelen met letters en woorden	☐
	Verskil ontdekken tussen 'schrijven' en 'lezen'	☐
	Verkennen van schrijven (krabbels), vooral via tekenen, krabbelen, letterachtige vormen, letter-/tekenreeksen	☐
Toelichting -		

Taalbeschouwing		
	Op speelse wijze bezig zijn met taal	☐
	Bewust worden van het eigen taalgebruik	☐
	Bewust worden dat je over taal kunt praten	☐
Toelichting		
-		

Rekenen-wiskunde
(INHOUDSKAART DECEMBER 2019)

GETALLEN: Getalbegrip		
Telrij	Noemen van namen van telwoorden	■
	Opzeggen van stukjes telrij (akoestisch tellen)	■
Toelichting -		
Hoeveelheden	Tellen van kleine hoeveelheden	■
	Synchroon tellen	■
	Leggen van één-op-één relaties door voorwerpen aan elkaar te koppelen, bij elkaar te leggen of te verbinden	■
	Vergelijken van kleine hoeveelheden 'op het oog' of door gelijke rijtjes te maken; en vergelijken van grotere hoeveelheden met groot verschil in aantal 'op het oog'	■
	Omgaan met begrippen rond hoeveelheden	■
	(Her)kennen van kleine groepjes (2 of 3) zonder tellen	■
	Nadenken over de functie van tellen en de betekenis van telwoorden	☐
	Nadenken over begrippen als (heel) veel en (heel) weinig	☐
Toelichting -		
Getallen	Herkennen en benoemen van enkele cijfers en getallen	☐
	Verkennen van cijfers en getallen die in het dagelijks leven gebruikt worden	■
Toelichting -		

Relaties tussen telrij, hoeveelheden en getallen	Ontdekken dat getsymbolen, tellen, telwoorden en hoeveelheden iets met elkaar te maken hebben	☐
Toelichting -		

GETALLEN: Bewerkingen		
	Ervaring opdoen met optellen en aftrekken door steeds een voorwerp (of persoon) erbij of eraf te halen en te beseffen dat het eentje meer of minder wordt	■
	Ervaring opdoen met het 'eerlijk' verdelen	■
	Omgaan met begrippen rond optellen, aftrekken en verdelen	■
Toelichting -		

METEN EN MEETKUNDE: Meten		
Lengte, omtrek en oppervlakte	Vergelijken op lengte	■
	Voorwerpen sorteren op basis van lengte	■
	Omgaan met begrippen rond meten	■
	Vergelijken en ontdekken van tegenstellingen en omgaan met begrippen daarbij	■
	Meten van eigen lichaamslengte	☐
Toelichting -		

Inhoud	Vergelijken op inhoud	■
	Ervaring opdoen met inhouden door vullen, overgieten en leegmaken	■
	Ervaring opdoen met begrippen rond inhoud	■
	Vergelijken en ontdekken van tegenstellingen en herkennen van begrippen	■
Toelichting -		
Gewicht	Ontdekken en onderzoeken van wat zwaar, heel zwaar en licht is en deze begrippen herkennen	■
	'Tillen' en 'wegen' van verschillende voorwerpen en vergelijken wat zwaarder is of het zwaarst en wat lichter is of het lichtst en deze begrippen leren herkennen	■
	Ervaring opdoen met meten van gewicht met informele 'weeginstrumenten' en maten	☐
Toelichting -		
Tijd	Verkennen van de indeling en het verloop van de dag (dagritme) en de namen voor de verschillende momenten.	☐
	Navertellen van gebeurtenissen in de juiste volgorde	☐
	Gesprekjes voeren waarin begrippen voorkomen die te maken hebben met tijdsbeleving en tijdsbesef	☐
	Ontdekken van de functie van een klok	☐
Toelichting -		

Geld	Omgaan met (en imiteren van) kopen, verkopen en betalen	☐
	Kennismaken met geld (munten en biljetten) en ervaren dat het een betaalmiddel is	☐
	Ervaring opdoen met begrippen rond geld	☐
Toelichting -		

METEN EN MEETKUNDE: Meetkunde		
Oriënteren in de ruimte	Ervaring opdoen met meetkundige begrippen	☒
	Vertellen over situaties en voorwerpen en waar deze zich bevinden	☒
	Gesprekjes voeren over concrete voorwerpen en situaties die niet direct zichtbaar zijn (voorstellingsvermogen)	☐
Toelichting -		
Construeren	Construeren met vrij constructiemateriaal	☒
	Construeren met meetkundig constructiemateriaal en ook nabouwen	☒
	Ontwerpen van mozaïek- en kettingpatronen	☐
	Construeren met papier (vouwen) en op papier	☐
Toelichting -		

Opereren met vormen en figuren	Onderzoeken van eigenschappen van voorwerpen en op basis van een eigenschap sorteren (classificeren)	☐
	Onderscheiden en benoemen van meetkundige vormen	☒
	Spelen/experimenteren rond zon en schaduw met vormen en figuren	☐
	Experimenteren met spiegels en spiegelen	☐
<p>Toelichting <i>De items 'Spelen/experimenteren rond zon en schaduw met vormen en figuren' en 'Experimenteren met spiegels en spiegelen' zijn gedeeltelijk gescoord omdat er alleen geobserveerd wordt of een kind naar schaduwen van zichzelf kijkt en naar zichzelf in de spiegel kijkt. Dat valt wat ons betreft niet helemaal onder experimenteren/spelen.</i></p>		

Verhoudingen		
	Experimenteren met verhoudingen	☐
	Gesprekjes voeren over verhoudingen	☐
<p>Toelichting -</p>		

Verbanden		
	Omgaan met symbolen en pictogrammen in een dagplanning	☐
	Samen experimenteren met het maken van een beelddiagram	☐
<p>Toelichting -</p>		

Sociaal-emotionele ontwikkeling

(ONTWIKKELINGSKAART NOVEMBER 2022)

Emotionele competenties		
Zelf (zelfbeeld)	Ontdekken van gevoelens en emoties van zichzelf	■
	Ontdekken van de eigen kwaliteiten en krachten	□
	Ontdekken van verschillen tussen zelf en ander	■
Toelichting <i>Het item 'Ontdekken van de eigen kwaliteiten en krachten' is gedeeltelijk gescoord omdat geobserveerd wordt of het kind trots is als hij iets kan, als iets hem lukt (bijvoorbeeld klapt voor zichzelf)'.</i>		
Zelfsturing (zelf-management)	Grip krijgen op (eigen) gevoelens	■
	Bijsturen/stoppen van ongewenst gedrag	■
	Uitvoeren van eenvoudige opdrachten en/of doelen	■
Toelichting -		
Relaties (sociale vaardigheden)	Plezier beleven in het omgaan met een ander	■
	Spelen naast of met andere kinderen	■
	Ontdekken wat het vraagt om in een groep deel te nemen	□
	Open staan voor oplossingen bij conflicten	□
Toelichting -		

Sociale competenties		
De ander (besef van de ander)	Open staan voor de emoties van een ander	■
	Deel uitmaken van een groep	■
	Inschatten van het gedrag van een ander	■
Toelichting -		

Morele competenties		
Kiezen (keuzes maken)	Maken van een keuze	☐
	Zelf willen doen	☒
Toelichting		
-		

Bewegingsonderwijs

(INHOUDSKAART DECEMBER 2021)

Balanceren	Lopen in balans	☒
	Rijden in balans	☐
	Glijden in balans	☒
	Zitten in balans	☐
Klauteren	Met handen en voeten steunpunten zoeken bij het klauteren	☒
Springen	Afzetten om te springen	☒
Over de kop gaan	Om lengteas draaien en stoppen	☐
Zwaaien	Meebewegen tijdens de zwaai	☐
Toelichting -		

Mikken	Bal met vaart wegspelen	☒
	Gericht rollen of werpen	☒
Jongleren	(Over-)rollen dat de bal goed ontvangen kan worden	☐
Tikspelen	Weglopen van een tikker (pakker)	☐
Toelichting -		

Bewegen op muziek	Bewegingen maken op muziek	☐
Toelichting -		

